

ตำบลบ้านปาง

อำเภอทุ่งหัวช้าง จังหวัดลำพูน

ขยันและประหยัด...ปฏิบัติที่ตนเอง

สารบัญ

- ๐๗ สภาพแวดล้อม
- ๐๘ ความเป็นมา
- ๑๖ ก้าวเดินด้วยความปลอดภัย
- ๑๘ กลไกการขับเคลื่อน
- ๒๕ รูปธรรมความสำเร็จในพื้นที่
- ๒๘ แผนที่ความรู้
- ๓๐ ลครายจ่าย = เพิ่มรายได้
- ๓๔ ภาคนวนก

นิยามความปลอดภัยของตำบลบ้านปวง

"ดินดี น้ำดี ทรัพยากรสมบูรณ์
ผู้คนเกื้อกูลสังคม"

โมเดลบ้านปวง : สู่ความเป็นตำบลวิถีพอเพียง

กระบวนการ

การเตรียมความพร้อมและจัดทำแผน
เก็บและวิเคราะห์ข้อมูลชุมชน กำหนดนิยามความพอเพียง
ยกร่างแผน

การพัฒนาศักยภาพคณะกรรมการโครงการฯ
อบรม ศึกษาดูงาน แลกเปลี่ยนเรียนรู้

การขับเคลื่อน

- เรียนรู้ ค้นหารูปแบบ ผ่านกิจกรรมที่สอดคล้องกับ
นิยามความพอเพียงตำบล
- เสริมสร้างกลไก พัฒนารูปธรรมความพอเพียงเรียนรู้
ร่วมกับเครือข่ายฯ
- พัฒนาครัวเรื่อนต้นแบบ ศูนย์เรียนรู้ชุมชน พัฒนา
แนวทางการจัดการชุมชนเข้มแข็ง

การติดตามสรุปบทเรียน

- ประชุมประจำเดือน
- เวทีแลกเปลี่ยนระหว่างตำบล
- การสรุปบทเรียนเพื่อยกร่างแผนประจำปี

การจัดการความรู้

- พัฒนานักจัดการความรู้และวิทยากรชุมชน
- จัดทำชุดความรู้ (ผลงาน-เกษตรชีวภาพ)
- พัฒนาสื่อการเรียนรู้

ผลลัพธ์เด่น
ที่เกิดขึ้น

บริบทชุมชน

ประโยชน์ที่ได้

ดินดี น้ำดี ป่าอุดมสมบูรณ์

สภาพแวดล้อม

ชุมชนตำบลบ้านปวง หรือที่อดีตผู้เฒ่าผู้แก่เคยเรียกว่า "บ้านป้ง" (บ้านปลง) มาจากคำว่า "ปวง" ซึ่งเป็นชื่อลำห้วยแห่งหนึ่งที่ปัจจุบันเรียกว่า "ลำห้วยแม่ปวง" ไหลสู่ม่อนน้ำลี่ ซึ่งเป็นบริเวณที่อุดมสมบูรณ์ในอดีต จึงมีชาวบ้านที่อพยพจากภัยสงครามเข้ามาตั้งถิ่นฐานบ้านเรือน จนกระทั่งตั้งขึ้นเป็นตำบลเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๒๐ และได้ยกฐานะเป็นสภาคำบล ตามพระราชบัญญัติสภาคำบล ในปี พ.ศ. ๒๕๓๗ ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๔๐ คำบาลบ้านปวงได้รับการยกฐานะเป็นองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.)

ตำบลบ้านปวง เป็นชุมชนที่อยู่ห่างไกลจากตัวเมืองลำพูน ด้วยระยะทางประมาณ ๑๒๒ กิโลเมตร และอยู่ห่างจากอำเภอทุ่งหัวช้างเป็นระยะทางประมาณ ๑๗ กิโลเมตร มีพื้นที่ครอบคลุมทั้งหมด ๒๑๕,๕๘๘ ตารางกิโลเมตร มีหมู่บ้านในเขตการปกครอง ๑๑ หมู่บ้าน จำนวนประชากรประมาณ ๔,๑๐๐ คน ชาวบ้านส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ได้แก่ การปลูกข้าวและไม้ยืนต้น โดยเฉพาะลำไย นับเป็นพืชไม้ยืนต้นที่ปลูกกันมาก รองลงมาเป็นมะม่วง นอกจากพืชยืนต้นแล้ว ชาวบ้านยังนิยมปลูกข้าวโพด และมันฝรั่ง โดยจะปลูกหลังฤดูทำนา และยังมีการประกอบอาชีพอื่นๆ ของคนในชุมชน ได้แก่ ค้าขาย รับราชการ การรวมกลุ่มทอผ้าของกลุ่มสตรีแม่บ้านชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง และเป็นแรงงานในเมืองรวมทั้งในภาคอุตสาหกรรม เป็นต้น 💧

ความเป็นมา

บ้านปวงถือเป็นชุมชนเก่าแก่ที่อยู่คู่กับต้นน้ำลำธารผ่านกาลเวลามาชหลายยุคหลายสมัย สิ่งต่างๆ มากมายเข้ามาเปลี่ยนแปลงชุมชนบ้านปวงทั้งในทางกายภาพและทางความคิด ความเชื่อจนสามารถแบ่งเป็นยุคต่างๆ ได้ดังนี้

ยุคบุกเบิกตั้งถิ่นฐาน

การแสวงหาที่ดินทำกินและพื้นที่เลี้ยงสัตว์ เป็นเหตุผลหลักของผู้คนในการย้ายถิ่นฐานไปยังพื้นที่ที่อุดมสมบูรณ์กว่า รวมทั้งการหลบหนีภัยสงครามก็เป็นเหตุผลหนึ่งของการหาถิ่นฐานทำกินที่ปลอดภัย ซึ่งพื้นที่นี้ในอดีตมีความอุดมสมบูรณ์ เหมาะสมกับการทำการเกษตร ทำให้พ่อค้า นักเดินทาง และเหล่าผู้ลี้ภัย ตัดสินใจลงหลักปักฐาน มีการสร้างระบบเหมืองฝายเพื่อทดน้ำเข้านาที่บุกเบิกใหม่ และสร้างกระท่อมพักอาศัยตั้งหลักแหล่งอยู่ใกล้ที่ทำกิน จนได้ตั้งชื่อกลุ่มบ้านแห่งนี้ว่า "บ้านปง" หมายถึง ที่ปลงสินค้าของพ่อค้าวัวต่างๆ เพื่อสมาชิกญาติพี่น้อง เพื่อนฝูงได้ถูกชักชวนย้ายเข้ามาอยู่เพิ่มขึ้น จึงได้มีการเรียกชื่อเพี้ยนไปจากเดิมว่า บ้านปวง ตามลำห้วยแม่ปวงที่นำน้ำมาใช้ในการเกษตรของหมู่บ้าน ต่อมาด้วยการเพิ่มขึ้นของประชากร การมีที่ดินทำกินไม่เพียงพอ จึงมีการขยายพื้นที่จากหมู่บ้านเดิมเพื่อบุกเบิกพื้นที่ใหม่เพิ่มขึ้น

ยุคสัมปทานป่าและการเข้ามาของพืชพาดิน

หลังจากการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมลำพูนขึ้นในปี พ.ศ. ๒๕๒๖ ภายใต้แผนการขยายฐานการผลิตป่าไม้รวมถึงทรัพยากรธรรมชาติอื่นๆ ที่เป็นแหล่งพึ่งพิงให้กับชาวบ้านในชุมชนก็ถูกรุกรานมากขึ้นจากการกว้านซื้อที่ดินของนายทุน ในช่วงนี้รัฐบาลได้มีการเปิดสัมปทานป่าไม้ ทำให้ตำบลบ้านปวงกลายเป็นแหล่งทำอุตสาหกรรมไม้สักไม้ประดู่ และไม้แดง ส่งผลให้พื้นที่ป่าภายในชุมชนถูกทำลายจนเสียความสมดุล ประกอบกับชาวบ้านซึ่งเป็นคนในพื้นที่ได้ถูกชักจูงให้มารับจ้างตัดไม้ลากซุง เพื่อแลกกับเงินค่าจ้าง โดยไม่รู้ว่าจะมีผลเสียต่อการดำรงอยู่ของป่าและคนที่อยู่กับป่าว่าเป็นอย่างไร

จากความสะดวกสบายที่มากขึ้น ทำให้แรงจูงใจในการผลิตด้วยตนเองของชาวบ้านมีน้อยลงเห็นได้จากในช่วงกลางปี พ.ศ. ๒๕๑๐ ชาวบ้านเริ่มออกทำงานรับจ้างมากขึ้น โดยเฉพาะในนิคมอุตสาหกรรมและในตัวจังหวัด และการขยายพื้นที่เกษตรไปยังพื้นที่ว่างเปล่า ที่เกิดจากการสัมปทานป่า เพื่อทำการเพาะปลูกพืชที่ตนไม่ได้บริโภค แต่ส่งขายตลาดได้โดยมีพ่อค้าเป็น

ผู้กำหนด เกิดการเปลี่ยนแปลงวิถีการดำรงชีพของชาวบ้าน ภายใต้ระบบชีวิตที่ถูกจัดสรรขึ้นใหม่เพื่อการก้าวไปสู่ยุคสมัยใหม่

ต่อมา ในปี ๒๕๓๐ การผลิตเชิงพาณิชย์เริ่มถูกลามเฟื่องป่า การแผ้วถางขยายพื้นที่การเกษตรเพื่อปลูกพืชเศรษฐกิจภายใต้ระบบเกษตรพันธสัญญาตามรูปแบบที่บริษัทกำหนด โดยชาวบ้านจะส่งผลผลิตให้กับบริษัทหรือโรงงานของบริษัทที่ตนได้ทำสัญญาไว้เท่านั้น นอกจากนี้ชาวบ้านยังได้เลือกปลูกพืชบางชนิดสลับกับพืชพันธสัญญาดังกล่าว โดยเฉพาะพืชเศรษฐกิจที่กำลังมีราคาดีในช่วงฤดูกาลต่างๆ แต่เมื่อผลผลิตเหล่านี้เติบโตขึ้นทำให้เกษตรกรที่พากันปลูกพืชเหล่านี้พร้อมกันต้องเดือดร้อนเนื่องจากภาวะผลผลิตล้นตลาดทำให้ราคาผลผลิตตกต่ำ ไม่มีตลาดรองรับ ผลเสียก็ตกอยู่ที่เกษตรกรที่ต้องขาดทุน และเป็นหนี้สิน

ยุคการพัฒนาความทันสมัย

ในขณะที่ระบบเกษตรพันธสัญญายังคงดำเนินอยู่ และชาวบ้านก็ยังขยายพื้นที่ทำกินลึกเข้าไปในเขตป่ามากขึ้น สาธารณูปโภคและความสะดวกสบายต่างๆ ถูกสร้างตามมาอย่างต่อเนื่อง เริ่มจากในช่วงปลายทศวรรษ ๒๕๑๐ เริ่มมีการสร้างถนนด้วยดินลูกรัง ต่อมาในช่วงต้นทศวรรษ ๒๕๓๐ ก็เริ่มมีการปรับปรุงจากถนนลูกรังเป็นถนนลาดยาง รวมทั้งทางเจ้าหน้าที่รัฐยังได้ต่อไฟฟ้าเข้ามาในหมู่บ้าน ทำให้ชาวบ้านเริ่มหาซื้อสิ่งอำนวยความสะดวก

ความสะดวกและความบันเทิงมากขึ้น มีการสร้างหอกระจายข่าว มีการติดตั้งโทรศัพท์สาธารณะ และเครื่องมือที่ทันสมัยและมีการใช้เทคโนโลยีเข้ามาใช้ในการทำการเกษตร เช่น เครื่องสูบน้ำ เครื่องฉีดพ่นปุ๋ยและยาฆ่าแมลงและรถไถแบบต่างๆ เป็นต้น การเข้ามาของสิ่งใหม่ๆ ส่งผลให้การดำเนินชีวิตของชาวบ้านเปลี่ยนแปลงไปจากอดีตเกือบทุกด้าน รวมทั้งความคิดความเชื่อที่ส่งผลให้ประเพณีวัฒนธรรมดั้งเดิมเริ่มหกละหายไป

จากผลของชาวบ้านที่เริ่มปลูกพืชในระบบเกษตรพันธสัญญาเพิ่มมากขึ้น ในช่วงต้นปี ๒๕๓๐ ทำให้เกิดปัญหานานัปการจนชาวบ้านต้องอาศัยกลยุทธ์การผลิตต่างๆ เพื่อหลีกเลี่ยงการเผชิญปัญหา แม้ว่าชาวบ้านจะพยายามปรับตัวต่อปัญหาแต่ด้วยกระแสของทุนนิยม ทำให้คุณภาพชีวิตของชาวบ้านแย่ลง ไม่สามารถพึ่งพาตนเองได้ ซึ่งกระแสของทุนนิยมนี้ยังได้เอาความอุดมสมบูรณ์ของผืนป่าไป และแปรสภาพเป็นสินค้าสมัยใหม่เพื่อนำไปปรนเปรอชีวิตสะดวกสบาย และเหลือไว้เพียงเศษซากที่ไร้ค่าเกลื่อนชุมชน

ยุคการจัดการป่า ขจัดปัญหาในชุมชน

จากคุณภาพของชีวิตที่ตกต่ำ และความเสื่อมโทรมของป่า ได้เป็นปัญหาที่ขยายใหญ่ขึ้นทำให้ชาวบ้านเกิดการลุกขึ้นสู้ เอาจริงเอาจังกับการพัฒนาชุมชนมากขึ้น โดยการปรับเปลี่ยนแนวทางการพัฒนา จากเดิมที่มุ่งเน้นสร้างความเจริญทางวัตถุ เปลี่ยนเป็นการพัฒนาที่มุ่งเน้นการยกระดับความคิดจิตใจ เสริมสร้างภูมิคุ้มกันให้กับการดำรงชีพของชาวบ้านด้วยวิธีการต่างๆ เช่น การจัดตั้งธนาคารชุมชนขึ้นโดยงบประมาณหมู่บ้าน อพป. การเข้าร่วมกับศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน จัดตั้งศูนย์การศึกษาเพื่อชุมชนในเขตภูเขา (ปัจจุบันเปลี่ยนเป็นศูนย์การเรียนรู้แม่ฟ้าหลวง) ทำให้ชาวบ้านได้เรียนหนังสือ การรวมตัวกันจัดตั้ง "กลุ่มป่าชุมชน" เพื่อทำหน้าที่ในการตรวจป่า ปลูกป่า ลาดตระเวนจับและยึดไม้ที่ลักลอบตัดอย่างผิดกฎหมาย การอบรมในโครงการอบรมการเพาะเห็ดฟางกับศูนย์ส่งเสริมฯ ชาวเขาและศูนย์การศึกษาเพื่อชุมชนในเขตภูเขา เพื่อเป็นรายได้เสริมให้แก่ครัวเรือน การร่วมส่งเสริมอาชีพทอผ้าให้กับสตรีที่ศูนย์พัฒนาฝีมือแรงงานร่วมกับศูนย์ส่งเสริมศิลปาชีพบ้านแม่ต๋ำ การจัดตั้งกลุ่มสตรีทอผ้าและกลุ่มแม่บ้าน โดยกรมพัฒนาชุมชนการก่อตั้ง "เครือข่ายป่าชุมชนตำบล

บ้านปวง" โดยแกนนำและชาวบ้านจากทั้ง ๖ หมู่บ้าน เพื่อการจัดการดูแลรักษาป่า

ต่อมาราวปี พ.ศ.๒๕๓๕-๒๕๔๐ แต่ละหมู่บ้านเริ่มมีการขยายและพัฒนการใช้เทคโนโลยี ตลอดจนพัฒนาวิธีการผสมผสานองค์ความรู้ ภูมิปัญญา กับเครื่องมือสมัยใหม่ โดยมีหน่วยงาน องค์กรภายนอกมาหนุนช่วยในการจัดทำแนวเขตป่าชุมชน และวางนโยบายการจัดการทรัพยากรผ่านโครงการที่ชื่อว่า "หมู่บ้านป่าไม้แผนใหม่" โดยมีกิจกรรมที่ทำร่วมกับชุมชน ได้แก่ การจัดทำแนวเขตพื้นที่ทำกิน แต่ละหมู่บ้าน เป็นต้น

■ กุณตำบล

ตำบลบ้านปางมีทุนของชุมชนที่สำคัญ คือ ด้านทรัพยากรท้องถิ่น ดิน น้ำ ป่า ถือเป็นต้นทุนในการใช้ชีวิตของชุมชน มีผืนป่าที่รายรอบชุมชนเป็นแหล่งอาหาร เป็นที่อยู่ เป็นยารักษาโรค เป็นแหล่งน้ำและเป็นแหล่งรายได้ รวมไปถึงเป็นแหล่งความเชื่อที่เชื่อมโยงผู้คนในชุมชน ซึ่งมีความแตกต่างหลากหลายของกลุ่มชาติพันธุ์เข้ามาอยู่ร่วมกัน มีการจัดการทรัพยากรว่าด้วยการจัดการป่าชุมชน จึงเป็นเรื่องที่ชุมชนให้ความสำคัญอย่างมาก หลายหมู่บ้านมีการจัดการป่าที่เข้มแข็ง ผูกกับความเชื่อของผู้คนต่อผืนป่า ขยายไปยังการจัดการน้ำ การจัดการระบบผลผลิตในชุมชนเป็นสำคัญ อีกทั้งยังมีประเพณี และความเชื่อที่สืบทอดกันมาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษเป็นทุนทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาดั้งเดิม โดยแต่เดิมชาวบ้านอาศัยการทำมาหากินที่สอดคล้องกับธรรมชาติ วิถีความเป็นอยู่แบบเรียบง่าย เคารพธรรมชาติ จะเห็นได้จากการมี

ประเพณีที่สืบทอดกันมาเกี่ยวข้องกับธรรมชาติอยู่มาก เช่น ประเพณีการเลี้ยงผีปู่ย่าในวันสงกรานต์ วันเข้าพรรษา หรือหลังฤดูเก็บเกี่ยวพืชผลทางการเกษตร หรือช่วงเดือนมกราคมจะมีพิธีการเลี้ยงผีต้นน้ำ การเลี้ยงผีเหมืองและผีผาย เป็นต้น แต่เมื่อหลังจากมีการเปลี่ยนระบบการปกครองส่วนท้องถิ่น ชุมชนมีการพัฒนาในเกือบทุกด้าน ทั้งด้านสาธารณูปโภค ด้านเศรษฐกิจและสังคม โดยมีการเข้าร่วมและเชื่อมประสานภาคีใน

การทำงานทั้งจากหน่วยงานภายในและภายนอกชุมชน นอกจากนี้ชาวบ้านยังได้รวมกลุ่มกันในลักษณะต่างๆ เป็นกลุ่มอาชีพ เช่น กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มอาชีพทอผ้า กลุ่มอาชีพเลี้ยงไก่ กลุ่มอาชีพเลี้ยงวัว กลุ่มเลี้ยงสุกร กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต กลุ่มการจัดการทรัพยากรของชุมชน กลุ่มอาปนกิจสงเคราะห์ กลุ่มปุ๋ยหมัก กลุ่มหนุ่มสาว โดยกลุ่มต่างๆ เหล่านี้ ได้อาศัยทุนเดิมที่มีอยู่ ไม่ว่าจะเป็น ทุนทางสังคมทุนทางวัฒนธรรม ทรัพยากรคน ทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อนำมาสร้างสรรค์สิ่งที่เป็นประโยชน์ทั้งต่อครัวเรือนและชุมชนให้ได้มากที่สุด

ไม่เพียงเท่านั้นยังมีกลุ่มที่ดำเนินการตามระเบียบกองทุนภายใต้การกำกับดูแลทั้งโดยรัฐและเอกชน ที่เข้ามาสนับสนุนการดำเนินการพัฒนาท้องถิ่นโดยชุมชนเพื่อชุมชน โดยไม่ต้องเสียดอกเบี้ยและค่าใช้จ่ายในการจัดการแต่อย่างใด ทั้งนี้เพื่อให้ชุมชนเรียนรู้เรื่องการบริหารจัดการเงินกองทุน ได้แก่ กองทุนหมู่บ้าน กองทุน กขคจ. กองทุนข้าวสาร กองทุนผู้ใช้น้ำ และกองทุน อ.ส.ม เป็นต้น 💧

ก้าวเดิน ด้วยความพอเพียง

ตำบลบ้านปวงเข้าร่วมเป็นหนึ่งในโครงการรักษป่า สร้างคน ๘๔ ตำบล วิถีพอเพียง ในระยะที่ ๒ เมื่อปี พ.ศ.๒๕๕๑ หลังจากได้มีการแนะนำโครงการฯ ในฐานะโครงการที่ส่งเสริมให้ชาวบ้านพึ่งตนเองมากขึ้นด้วยวิธีการของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ คือ "ปลูกเพื่อกิน เหลือจึงขาย" ในส่วนของแกนนำหมู่บ้านโครงการนี้ มีเป้าหมายแตกต่างจากโครงการอื่นที่เคยทำมา คือ "เป็นโครงการที่ไม่เน้นเรื่องเงิน แต่เน้นการพัฒนา การให้ความรู้ การศึกษาคุณงาน เพื่อนำสิ่งที่ได้ไปประยุกต์ใช้ให้เป็นประโยชน์กับหมู่บ้านของตน" โดยมุ่งให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชนบ้านปวงเป็นสำคัญ เน้นการพัฒนาคนควบคู่กับการรักษาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ภายใต้แนวคิดการพึ่งตนเองอย่างยั่งยืน ทำให้แกนนำและชาวบ้านหลายคนมีความคาดหวังต่อโครงการนี้ ในฐานะเครื่องหมายทางในการพัฒนาศักยภาพของคน ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาชุมชน พัฒนาประเทศชาติ 🇹🇭

■ กลไกการขับเคลื่อน

ก่อนเข้าสู่การดำเนินงานของโครงการฯ ได้มีการคัดเลือกคณะกรรมการโครงการฯ จากกลุ่มการพัฒนาต่างๆ ซึ่งบุคคลเหล่านี้เป็นผู้มีประสบการณ์เกี่ยวกับงานโครงการพัฒนาชุมชนในด้านต่างๆ ทำให้ตำบลบ้านปวงมีประสบการณ์ทำงาน และมีพื้นฐานทางความคิดเกี่ยวกับการพัฒนาเพื่อการพึ่งตนเอง

คณะกรรมการโครงการฯ ตำบลบ้านปวง

ประธานคณะกรรมการโครงการฯ
นายโสภณ คำฝั้น

คณะกรรมการฝ่าย
บริหารแผนงาน/กิจกรรม

นายนภค อุวานันท์
นายสุรัชย์ ไทยใหม่

คณะกรรมการฝ่าย
การเงินและบัญชี

นายอนันต์ จุ่มป้าน้ำ
นางจันทร์วรรณ คำแก้ง
นายบุญนาค ก้างยาง
นายสุโขใบ ค้างคิริ

คณะกรรมการฝ่าย
ติดตามและประเมินผล

นายวิชาญ ใจคำหนัก
นายสุขแก้ว ค้างคิริ

คณะกรรมการฝ่าย
จัดซื้อจัดจ้าง

นายบุญแก้ว ค้างคิริ
นายเอกพจน์ จุ่มป้าน้ำ

คณะกรรมการโครงการฯ ดังที่กล่าวมาส่วนใหญ่มีบทบาทมาจากผู้นำชุมชนเป็นหลัก และมีครัวเรือนพอเพียงอาสาเดิมที่มีความมุ่งมั่นที่จะดำเนินโครงการฯ ให้บรรลุผลสำเร็จเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการโครงการฯ ด้วย เนื่องด้วยการสรรหาตามปกติที่ต้องมีสัดส่วนเพื่อให้ทุกคนในชุมชนมีส่วนร่วม ไม่สามารถนำมาใช้ได้ในพื้นที่ตำบลบ้านม่วงที่เพิ่งเกิดปัญหา และต้องได้รับการแก้ไขปัญหาย่างเร่งด่วน จึงต้องใช้วิธีการให้ผู้นำของหมู่บ้านที่อาสาเข้าร่วมมาเป็นกลไกหลัก เพราะผู้นำโดยหลักก็จะสามารถอธิบายถึงเหตุผลของการปรับโครงสร้างการดำเนินงาน แนวทางการทำงานให้พื้นที่เข้าใจอย่างรวดเร็ว เพื่อลดผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับชุมชนและไม่ให้ลูกหลานจนเสียหายกับพื้นที่ได้

อย่างไรก็ตาม การขับเคลื่อนงานในส่วนของคณะกรรมการโครงการฯ ในช่วงที่ผ่านมา ประสบปัญหาเรื่องความติดขัดความเข้าใจที่ไม่ตรงกันของคณะกรรมการโครงการฯ ที่มาจากหลากหลายฝ่าย ต่างคนต่างเสนอความคิดเห็นของตนเอง แต่ไม่ได้นำความคิดเห็นเหล่านี้ มาสู่การพูดคุยเพื่อปรับทิศทางการทำงานร่วมกัน อีกทั้งคณะกรรมการโครงการฯ มีหลายบทบาทหน้าที่ ทำให้ไม่มีความต่อเนื่องในส่วนของเนื้องานและส่วนของคนทำงานทำให้เกิดความสับสน จึงมีการปรับแนวทางและจัดตั้งโครงสร้างคณะกรรมการโครงการฯ ชุดใหม่ขึ้นมา โดยเน้นคนที่มีความตั้งใจและมุ่งมั่น ที่สำคัญ คือต้องมีจิตอาสาและอยากทำงานเพื่อชุมชน

ทีมงานภาคสนาม ปตท.

เจ้าหน้าที่ประจำตำบล

ตามหลักการแล้ว คณะกรรมการโครงการฯ จะคัดเลือกเจ้าหน้าที่ประจำตำบลจากผู้ที่เป็นลูกเป็นหลานของตำบล มีใจรักที่จะทำงานเพื่อการพัฒนาตำบล และมีทุนความรู้ในการทำงานที่จะสามารถใช้เป็นประโยชน์กับงานของโครงการฯ แต่สำหรับเจ้าหน้าที่ประจำตำบลบ้านปวงที่ได้รับการคัดเลือกแทนคนเดิมที่ลาออกนั้น แม้ว่าจะไม่ตรงตามคุณสมบัติที่ตั้งไว้ แต่ด้วยประสบการณ์การทำงานที่ลงคลุกคลีกับตำบลทุ่งหัวช้างค่อนข้างที่จะยาวนาน จึงเป็นเหตุผลหนึ่งที่ทางโครงการฯ ได้เลือกเข้าเป็นเจ้าหน้าที่ประจำตำบล

เจ้าหน้าที่ประจำภาค

มีบทบาทเป็นผู้ช่วยในการเตรียมพื้นที่ และการส่งเสริมเรื่องกระบวนการการดำเนินงานโครงการฯ ให้กับเจ้าหน้าที่ประจำตำบล โดยยึดบริบทของตำบลเป็นตัวตั้งตามแนวทางการทำงานของโครงการฯ อีกทั้งยังเป็นตัวกลางคอยประสานงานระหว่างชุมชนกับโครงการฯ ส่วนกลางในงานนโยบายและการหนุนช่วยเรื่องเทคนิคหรือเสนอแนวทางการดำเนินงานที่เหมาะสมกับพื้นที่ คอยกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้กับชุมชนเพื่อให้เจ้าหน้าที่ประจำตำบลได้ปฏิบัติได้อย่างชัดเจน และนำตำบลให้บรรลุเป้าหมายของตำบลที่วางไว้ได้

ที่ปรึกษาภาค

เป็นผู้เปิดตัวโครงการฯ ให้กับตำบล โดยได้ชี้แจงแนวทางการทำงานของตำบลตั้งแต่เริ่มแรกและช่วยแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นในตำบลได้ อีกทั้งคอยติดตามหนุนเสริม เรื่องการทำงานทั้งเจ้าหน้าที่ประจำภาคและเจ้าหน้าที่ประจำตำบลรวมถึงคอยกำกับทิศทางการทำงานให้เป็นไปตามแนวทางการดำเนินงานของโครงการ 💧

■ รูปธรรมความสำเร็จในพื้นที่ ครัวเรือนพอเพียงอาสา

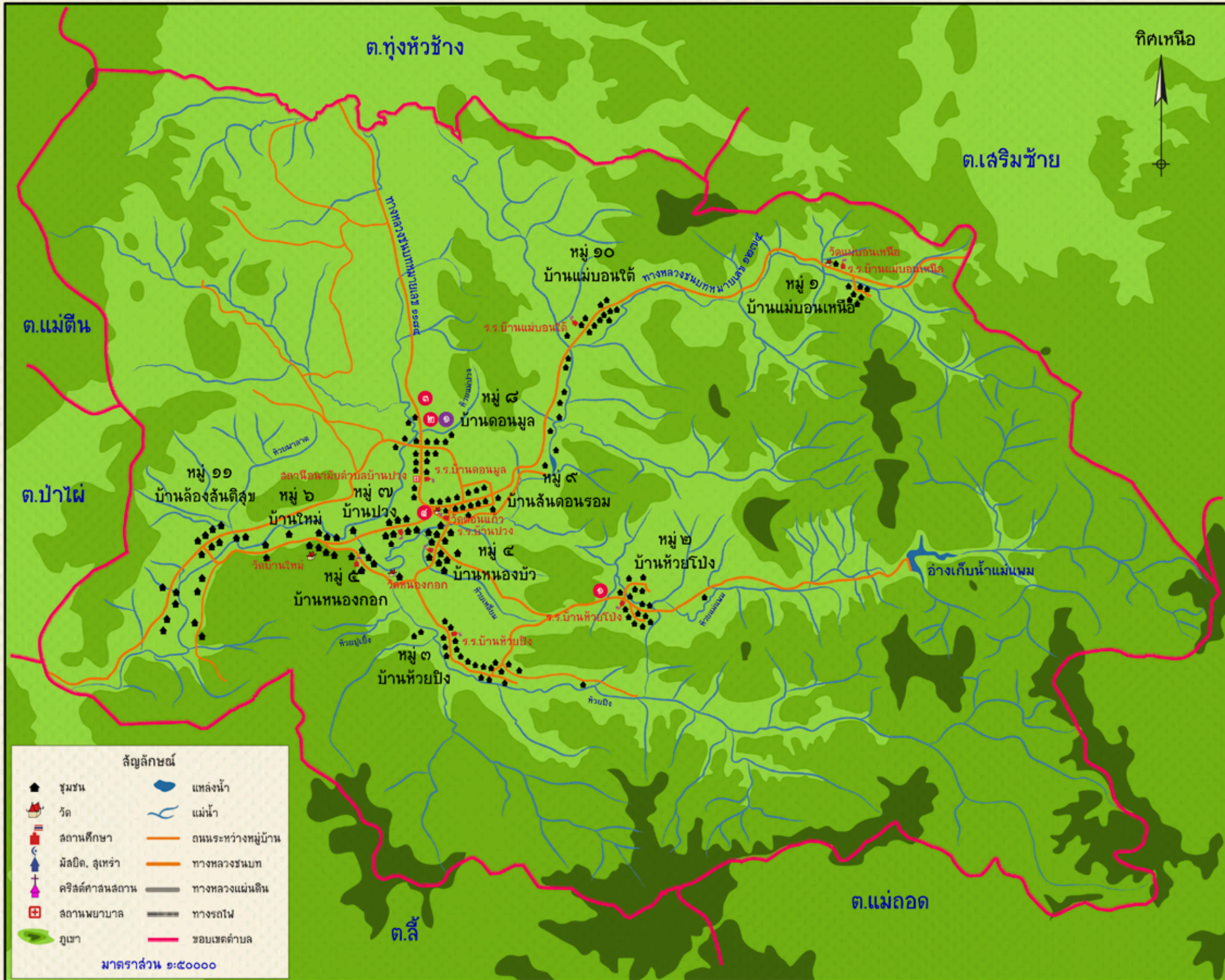

ตำบลบ้านปางเกิดความเปลี่ยนแปลงหลังจากความเจริญเข้ามาเปลี่ยนความเป็นอยู่แบบดั้งเดิมจากการปลูกอยู่ปลูกกิน กลายเป็นต้องปลูกเพื่อขาย เกิดเศรษฐกิจแบบใหม่เข้าสู่ตำบลเพียงเพื่อตอบสนองความต้องการทางวัตถุนิยม เกิดการบุกรุกแผ้วถางป่าใช้สารเคมี เกิดปรากฏการณ์การทำลายธรรมชาติ สุขภาพชาวบ้านเสื่อมโทรม เมื่อโครงการรักษป่า สร้างคน ๘๔ ตำบล วิถีพอเพียง ได้เข้ามาสู่ตำบลบ้านปาง เกิดการดำเนินงานตามแนวคิดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว โดยมีกระบวนการหนุนเสริมกิจกรรมต่างๆ นำไปสู่การเกิดรูปธรรมของครัวเรือนพอเพียงอาสา ในปี พ.ศ.๒๕๕๓ รวมถึงการเพิ่มเติมการเรียนรู้ในเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวข้องและนำมาปรับใช้ในชีวิตประจำวัน ด้วยการให้ความสำคัญกับการปรับปรุงระบบการดำรงชีพในระดับครัวเรือน ยังทำให้ชุมชนบ้านปางรู้จักกับคำว่า "พอเพียง" ได้อย่างลึกซึ้งด้วยการปฏิบัติจริง ไม่ว่าจะเป็นการทำบัญชีครัวเรือน การจัดการพลังงานทางเลือก การทำเกษตรแบบดั้งเดิม การทำกิจกรรมลดรายจ่ายเพิ่มรายได้ สิ่งเหล่านี้ล้วนแล้วแต่ทำให้ชุมชนซึมซับกับความพอเพียงและการพึ่งตนเองได้อย่างอัตโนมัติและสามารถใช้ชีวิตแบบวิถีพอเพียงที่เอื้อต่อการรักษาป่า ทำให้ชุมชนกับป่าอยู่ร่วมกันได้อย่างเกื้อกูลกัน 💧

รายชื่อแหล่งเรียนรู้ตำบลบ้านปวง

ครัวเรือนอาสาพอเพียง

- ๑) Һางบุญลิริ ทาตะ (หมู่ ๘)

จุดเรียนรู้

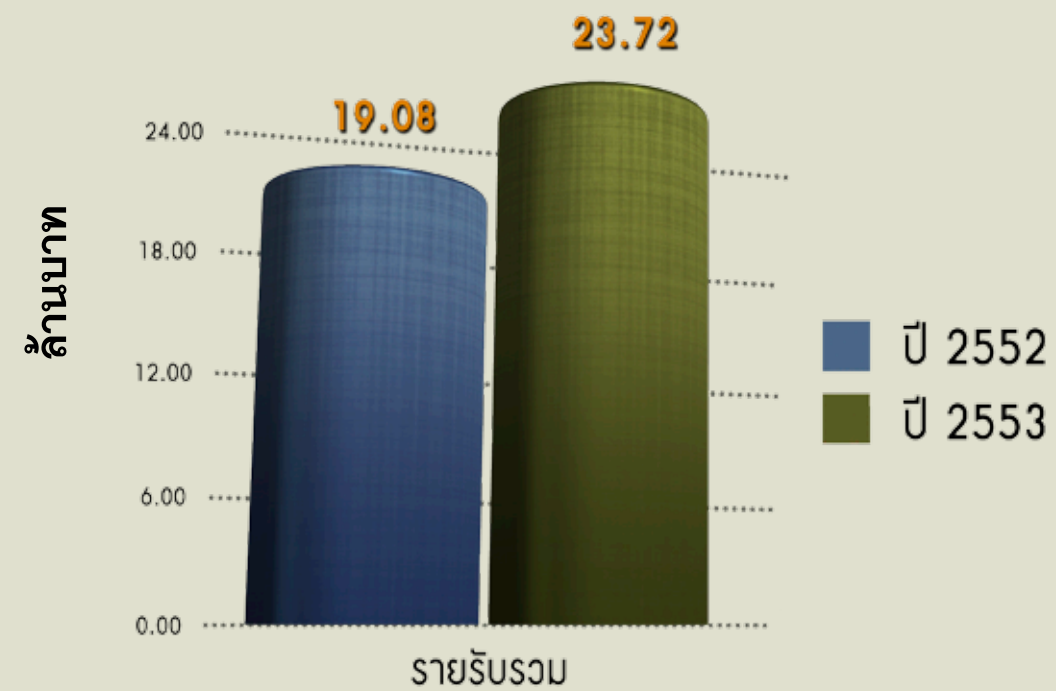
๑. การจัดการป่า (หมู่ ๒)
๒. จุดเรียนรู้การทำสวนผสมผสาน (หมู่ ๘)
๓. จุดเรียนรู้พืชผักสวนครัว, หนุ่ยหลุม (หมู่ ๘)
๔. ชมรมหมอนี่บ้าน (ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน-สมุนไพรมั่นบ้าน) (หมู่ ๙)

■ ลดรายจ่าย = เพิ่มรายได้

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลเศรษฐกิจและพลังงาน ในภาพรวมของตำบลระหว่างปี ๒๕๕๒-๒๕๕๓ พบว่า รายรับรวมในปี ๒๕๕๓ เพิ่มขึ้น ๓.๘๒ ล้านบาท คิดเป็น ๒๐% ของรายรับรวมในปี ๒๕๕๒ ดังแผนภูมิ

แผนภูมิ เปรียบเทียบข้อมูลรายรับรวม ระหว่างปี ๒๕๕๒-๒๕๕๓

ปริมาณการปล่อยคาร์บอนไดออกไซด์ที่ลดลงจากการทำกิจกรรม
ตลอดระยะเวลาที่เข้าร่วมโครงการฯ

ตำบลบ้านปางลดการปล่อยคาร์บอนไดออกไซด์ได้ ๒๕๑,๖๑๘ กิโลกรัม จากกิจกรรมปลูกต้นไม้
การทำปุ๋ยอินทรีย์ และกิจกรรมรณรงค์การประหยัดพลังงาน

หน่วย : กิโลกรัม CO₂

กิจกรรม	ปริมาณ CO ₂ ที่ลดการปล่อยลง
ปลูกต้นไม้	275,760
การทำปุ๋ยอินทรีย์	9,566
กิจกรรมรณรงค์การประหยัดพลังงาน	6,293
รวม	291,619

หมายเหตุ : เก็บข้อมูลจากกลุ่มครัวเรือนพอเพียงอาสาที่เข้าร่วมโครงการฯ

ภาคผนวก

รายชื่อคนต้นแบบ...บทสรุปความพอเพียง

อนุชัย ยอดคำ
การจัดการทรัพยากร

ป่าคือชีวิต คนอยู่กับป่า ต้องดูแลรักษาป่า

จันทร์ตา เงินดี
พืชผักสวนครัว

ราคาสินค้าแพง จึงคิดปลูกพืชผักไว้บริโภคเองในครัวเรือน

บุญศรี แก้วจิว
การทำเกษตรแบบผสมผสาน

หนี้สินเยอะมีรายได้ทางเดียวจึงคิดทำเกษตรแบบผสมผสาน

ยอดแก้ว ใจปิ่น
การทำเกษตรแบบผสมผสาน

เกิดจากการเข้าร่วมงานของโครงการฯและเห็นพี่บุญศรี คนต้นแบบ ตำบลบ้านปวงเป็นแบบอย่าง

อ้อย ตาปิ่น
สมุนไพรและหมอดูลายมือ

ภูมิปัญญาท้องถิ่นเริ่มจะหายไปพออายุจึงสืบทอดไว้เพื่อรักษาภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ให้ลูกหลานอ้อยได้เรียนรู้

จันทร์หอม จมูกกัท
การเลี้ยงไก่พื้นบ้าน

ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์และสามารถสร้างรายได้เสริม

บุญมา ค้างคิง
ปศุสัตว์ในครัวเรือน

มีวัตถุดิบเหลือใช้ จึงนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์

บุญนาค ก้างยาง
การทำเกษตรแบบผสมผสาน

เกิดจากภาวะการทำเกษตรเชิงเดี่ยวที่ใช้สารเคมีทำให้ดินเสื่อม เกิดความไม่ยั่งยืน จึงคิดทำการเกษตรแบบผสมผสานเพื่อลดต้นทุนและบำรุงดิน

จันทร์วรรณ คำแก้ง
ปศุสัตว์ในครัวเรือน

เกิดจากเวทีแลกเปลี่ยนระหว่างเครือข่ายจึงคิดว่าต้องทำแบบจริงจัง

แวน เปียะ
พืชผักสวนครัว

ปลูกไว้บริโภคเพื่อลดรายจ่ายในครัวเรือน

ฟองแก้ว โตตา
พืชผักสวนครัวและปศุสัตว์

สร้างรายได้เสริมและลดค่าใช้จ่ายในครัวเรือน

วาสนา เตชะนา
การเลี้ยงไก่และเกษตรผสมผสาน

เพื่อสร้างงานให้กับครอบครัวและลดค่าใช้จ่ายในครัวเรือน

ขจรศักดิ์ คำใจหนัก
พืชผักสวนครัว

การอบรมของคณะทำงานจึงเกิดแนวคิดที่จะปลูกผักไว้บริโภค

ทนต์ สว่าลิก
ปศุสัตว์และการทำปุ๋ยหมัก

เกิดจากการอบรมของหมอดินทำให้รู้คุณค่าของดิน

อ้าย อุ่นปวง
การเพาะเห็ด

ค่าใช้จ่ายในการซื้อเห็ดฟางมารับประทานบ่อยจึงเข้าอบรมการเพาะเห็ดฟาง เพื่อลดรายจ่ายในครัวเรือน

แซ่ม เมืองอุต
การทำเกษตรผสมผสาน

ทำเพื่อพอหลวงแต่ทำให้ชีวิตเราดีขึ้น มีความพอเพียงพอมี พอเก็บออม

นิพนธ์ แก้วจิว
พืชผักสวนครัว

ทำเพื่อถวายในหลวง

ทองศรี เงินชีว
ปศุสัตว์ในครัวเรือน

สร้างรายได้เสริมให้กับครัวเรือน

รายชื่อครูเรือนพอเพียงอาสา

๑. นายโสภณ คำผั้น

๒. นายบานแก้ว จุฑ

๓. นายสุขแก้ว ค้างคิริ

๔. นายบุญศรี แก้วจิโว

๕. นายจันทร์คา เงินค๊ะ

๖. นายอนุชัย ยอดคำ

๗. นายการยี่ คำเป็ง

๘. นายอ่อน ค้างคิริ

๙. นายคืบแก้ว ตาคี

๑๐. นายสมพงษ์ ตาคี

๑๑. นายบุญมา ค้างคิริ

๑๒. นางสาววิไลลักษณ์ โนจา

๑๓. นางจันทร์วรรณ คำแก้ง

๑๔. นายคิสพงษ์ พยงค์สักคามาส

๑๕. นายบุญนาค ก้างยาง

๑๖. นายกราน ชัดแก้ว

๑๗. นายอนันต์ จุมป่าน้ำ

๑๘. นางทิพย์วรรณ คำมาสุข

๑๙. นางสาวราตรี สุจาคีก

๒๐. นายเอกพจน์ จุมป่าน้ำ

๒๑. นายคำมูล หล้าเมา
๒๒. นายสุนันท์ อินมณี

๒๓. นายสุเมฆ ลาคีใจ

๒๔. นายวิชาญ คำใจหนัก

๒๕. นายอ้าย อุ่นปวง

๒๖. นางสีออน ปวงมัลลย

๒๗. นางอำพร ใจก้อน

๒๘. นายทง สว่าลิก

๒๙. นางอำพร สิงห์มะโน

๓๐. นายสม คำมาสุข

๓๑. นางจันทร์หอม จุมภูทัน

๓๒. นายอินทร์คา วันโน

๓๓. นายแสง ตาปู

๓๔. นายอ้อย ตาป็น

๓๕. นางยอดแก้ว ใจป็น

๓๖. นายหล้าป็น วงศ์อ้าย

๓๗. นายสุรัชัย ไทยใหม่

๓๘. นายบุญยัง เติบสิงห์แก้ว

๓๙. นายสันใจ จุฑ

๔๐. นายประเทือง แก้ววงศ์

๔๑. นางบุญศิริ ทาคีะ

๔๒. นายโกวิท เศชนะนา
๔๓. นางวาสนา เศชนะนา

๔๔. นางฟองแก้ว ใต้คา

๔๕. นายอนันต์ จันทร์คา

๔๖. นายประสิทธิ์ คำมายะ

๔๗. นายปฏิพงษ์ เศชนะนา

๔๘. นางรำพรรณ ชัยมงคล

๔๙. นางกมภา ใต้คา

๕๐. นางแวน เปี้ยยะ

๕๑. นายสุขใบ ค้างคิริ

๕๒. นายใหม่ ค้างคิริ

๕๓. นายทา จอพอ

๕๔. นายเคง เมืองกะไหลก

๕๕. นายนิพนธ์ แก้วจิโว

๕๖. นายบุญแก้ว ค้างคิริ

๕๗. นายคืบแก้ว จุมป่าน้ำ

๕๘. นายคืบมา เมืองอุด

๖๐. นายบวร เงินชีว

๖๑. นายขยยุทธ ค้างคิริ

๖๒. นายแซโม เมืองอุด

๖๓. นายทองศรี เงินชีว

ทีมงานภาคสนาม ปตท.

เจ้าหน้าที่ประจำตำบล	นางธนกร นองสมุทร
เจ้าหน้าที่ประจำภาค	นางสาวศิริภาณี อินธิมา
ที่ปรึกษาภาค	นายมงคล พนมมิตร

บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน)
๕๕๕ ถนนวิภาวดีรังสิต จตุจักร กรุงเทพฯ ๑๐๔๐๐
โทร. ๖๖(๐)-๒๕๓๗-๒๐๐๐
www.pttplc.com